No. 51. Drie en dertigste Jaargang. (Vierde Kwartaal.) 1885

DE BAZUIN.

Stemmen uit de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.

(Ten voordeele der Theologische School te Kampen.)

Joël II Ia, Blaast de Bazuin!

Vrijdag 18 December 1885.

Wat roept gij tot Mij: Zeg den kinderen Israëls dat zij voorttrekken. Ex. 14 : 15.

Dit Blad wordt wekelijks, des Vrijdags, uitgegeven. Abonnementsprijs, per drie maanden, franko per post, door geheel het Rijk *f* 1.50. Voor Oost-Friesland en Amerika *f* 1.75. Voor Zuid-Afrika *f* 3.—. Abonnementen buiten het Rijk moeten per kwartaal vóóruit worden betaald. Prijs van afzonderlijke nummers 12½ cent.

UITGEVER:
H. BULENS,
WINTERSWIJK.

Prijs der advertentiën van 1—10 regels *f* 1.—; elke regel meer 10 cts. Boekhandelaars-advertentiën 3/2 maal. — Advertentiën en bestellingen gelieve men op werkdagen **vrachtvrij** te adresseeren aan den Drukker **Laurens van Hulst** te Kampen; Kerk- en Schoolnieuws, benevens in te zenden Stukken en ter recentie bestemde werken aan de Redaktie te Kampen.

Kerkelijke en Gemeentelijke Berichten, enz.

Aan al de Kerkeraden der Chr. Ger. Kerk in Nederland.

Eerwaarde Broeders!

De Chr. Geref. Gemeente te Bergum verkeert in zeer moeielijke omstandigheden.

Door den dood van een broeder, van wien zij een buitengewonen steun genoot, verloor zij een groot deel harer inkomsten, en is zij genoodzaakt een aanzienlijk kapitaal af te lossen. Ook door den algemeenen druk van den tegenwoordigen tijd en andere omstandigheden wordt zij bijzonder getroffen. Indien zij niet krachtdadig wordt geholpen, dreigt zij onder haren finantiëelen druk te bezwijken.

De Classis Drogeham en de Provincie Friesland wendden reeds pogingen aan om haren druk te verligten, maar 't geen zij deden was ontoereikend.

De Kerkeraad richtte daarom het verzoek tot de Synode, dat er in alle gemeenten onzer Kerk voor Bergum mocht worden gecollecteerd.

Dit verzoek werd door Classis en Provincie gesteund. Na een ernstig onderzoek besloot de Synode het toe te staan.

Het is daarom, dat zij de gem. Bergum aan de liefdadige belangstelling der gemeenten onzer Kerk aanbeveelt en ernstig verzoekt een Collecte ten haren behoeve te doen.

Die spoedig helpt, helpt dubbel. Men wordt vriendelijk verzocht, de Collecten op te zenden aan het adres van den Secretaris der Synodale Commissie, *Ds. J. Nederhoed* te Middelstum, die hiervan opgave in dit blad wenscht te doen.

De Syn. Comm.
D. K WIELENGA, Voorz.
W. H. GISPEN.
J. NEDERHOED, Secr.

10 Dec. 1885.

HANDELINGEN DER SYNODE.

Onder dit motto maakt Ds. Entingh, predikant te Rotterdam, een paar aanmerkingen op de onlangs bij den heer D. Donner te Leiden uitgekomen Handelingen der Synode. De eerste aanmerking betreft den Scriba, de tweede den Uitgever. De Scriba heeft de groote fout begaan, dat hij op het titelblad gezet heeft: »afdeeling Raampoortlaan;" er moest staan te Rotterdam zonder meer; de Uitgever heeft voor zijne rekening, dat »van af pag. 98 de pagina's gedurig door elkander zijn verward." Ieder, die dit laatste leest, moet den indruk krijgen, dat na pag. 98 alle pagina's verkeerd staan. Geen beste aanbeveling voorwaar voor de Handelingen. Wie zal zoo'n warreboek nog koopen?

Het zij ons vergund een enkel woord ter rechtvaardiging of verschooning te zeggen. Wat den titel betreft, het was den Scriba niet onbekend, dat de drie gemeenten te Rotterdam vereenigd zijn tot ééne gemeente. Maar de gemeente heeft drie kerkgebouwen en in een van deze hield de Synode hare zittingen. Meer dan eenmaal is op de Synode gezegd, en in meer dan één artikel der Handelingen staat het te lezen, dat aan het kerkgebouw, dat tot vergaderplaats der Synode diende, rijke herinneringen verbonden zijn.

Welk kerkgebouw, vraagt de lezer der Handelingen, is dat geweest.? Hij leest even den titel, en de nadere bepaling van het kerkgebouw: »afdeeling Raampoortlaan" geeft hem het antwoord.

Duidelijkheids- en kortheidshalve plaatste de Scriba de gewraakte uitdrukking op den titel.

Wat den Uitgever betreft, of het gedurig door elkander verwarren der pagina's na pag. 98, zij opgemerkt, dat slechts een zestal pagina's in vel 7 vóór in plaats van achter elkaar geplaatst zijn.

Ds. Entingh geeft den indruk alsof na pag. 98 alle pagina's verkeerd staan.

Dit is niet zoo, en 't is noodig dit te zeggen. Wel is 't jammer, dat dit abuis plaats vond, maar het geeft den lezer weinig stoornis. Alles wijst zich van zelf en volgt nog al geregeld. Het zou ons spijten, als de Bazuin-lezers een minder gunstigen indruk van de uitgave der Handelingen ontvingen en — behielden. De Handelingen zien er keurig uit en vrijmoedig durven wij ze, wat dat aangaat, aanbevelen aan de leden onzer Kerk en aan allen, die in haren bloei belangstellen.

Het voegt ons niet over de samenstelling der Handelingen iets te zeggen; ons streven was van alles een juiste photographie te geven, aan anderer oordeel overlatend, of ons dit gelukt is.

J. HESSELS,
Zwolle. Scriba der Synode, gehouden te Rotterdam.

KLASSIS HAARLEM.

't Bericht in de vorige *Bazuin* moet aldus luiden: De kerkeraden worden vriendelijk verzocht spoedig de 3de kollekte te houden voor de *Kas v. Emer. pred. Wed. en Weezen.* 't Boekjaar eindigt met den laatsten Dec. Van twee gemeenten moet 'k nog de 2de ontfangen, terwijl drie gemeenten mij de 3de zonden.

St. Maarten. Ds. MOL.

JUBILEE DROGEHAM.

DROGEHAM, 14 Dec. 1885. De Gemeente alhier had Vrijdag j.l. een recht goeden dag. Zij mocht haar 50-jarig bestaan gedenken en had daarbij het voorrecht den stichter der Gemeente, Prof. van Velzen, benevens een 4tal predikanten uit de Classis (de anderen waren verhinderd geworden), in haar midden te zien. Na een korten welkomstgroet aan de saâmgekomen menigte door den Pastor loci, trad ten 10 ure Prof. van Velzen voor de schare op en hield naar aanleiding van de woorden uit Hand. 14:27: „Zij verhaalden wat groote dingen God met hen gedaan had", een treffende gedachtenisrede. Doch hiermee was de plechtigheid nog niet afgeloopen. Ten 2½ ure vergaderden de Gemeente en vele belangstellenden andermaal in het Bedehuis om de toespraken te hooren van de overgekomen Classebroeders. Ds. J. Reinink van Surhuisterveen beklom als de oudste in jaren en in de bediening eerst den kansel en sprak over Joh. 10:22*a* in verband met de gelegenheid van den dag. Daarna ging Ds. E. Douma van Drachten ons wijzen naar aanleiding van 1 Cor. 3:21*b* op het eigendomsrecht der Gemeente van Christus ook op de groote dingen dezes tegenwoordigen levens. Vervolgens gaf Ds. W. Renkema van Oudega ons te verstaan naar aanleiding van Hand. 1:13*a*, dat de Kerkelijke Afscheiding niet eerst dagteekent uit den tijd van voor 50 jaren, maar reeds uit de dagen der Apostelen. Eindelijk sprak ook Ds. W. Fokkens van Veenwoudsterwal nog een hartig woordje, waarna deze tweede samenkomst met dankbetuiging aan de Sprekers en dankzegging aan God door den Pastor loci werd gesloten. 's Avonds om 7 uur werden we nog vergast op een heerlijke prediking door Vader van Velzen over Zach. 3:2*b*, en hiermeê liep de dag van ons 50 jarig jubilé ten einde, een dag, die bij zeer velen een blijden en blijvenden indruk zal achterlaten, terwijl we God danken, dat Hij ons dien dag heeft geschonken.

Namens den Kerkeraad der Chr. Ger. Gemeente,
A. ZOMER, Praes.
J. F. DE VRIES, Scriba.

—

ARUM, 9 Dec. 1885. Heden maakte onze geliefde leeraar, Ds. Breukelaar, bij vernieuwing aan de gemeente bekend, dat hij eene roeping had ontvangen, ditmaal van de gemeente te Ferwerd. Met vermeerderden aandrang is de algemeene wensch, en met eenigszins meerdere gerustheid ook de hoop der gemeente, dat ook voor dat beroep moge worden bedankt, wijl toch de Heere op de vorige beslissingen van onzen leeraar om bij ons te blijven, zoo kennelijk Zijnen zegen heeft geschonken, en het ons is alsof ZEw. dienstwerk nog maar pas onder ons begint. Namens den Kerkeraad,
S. JONGSMA, Scriba-Ouderl.

—

DRACHTEN, 13 December 1885. Heden morgen aan het einde der godsdienstoefening maakte onze geachte Leeraar, Ds. E. Douma, de Gemeente bekend eene roeping te hebben ontvangen van de Gemeente te Dordrecht (afdeeling Kromhout).

Moge ZEerw. ook nu (gelijk bij de vele roepingen die hem gedurende het tijdvak van bijna 15 jaren, welke hij zoo gezegend in onze Gemeente mocht werkzaam zijn) kunnen besluiten, in ons midden te blijven.

Dat is de bede en wensch van Kerkeraad en Gemeente. Namens den Kerkeraad
K. E. VAN DER VEEN, Scriba.

—

DOMBURG, 7 Dec. 1885. Gisteren was het voor onze gemeente een dag van blijdschap, daar wij het voorrecht mochten genieten, dat onze beroepen leeraar Ds. B. B. van den Hoorn, des morgens in zijn dienstwerk werd ingeleid door onzen geachten Consulent Ds. S. de Jager, naar aanleiding van 2 Petri 5 vers 2 tot 4.

Des middags verbond ZEw. zich plechtig aan de gemeente, naar aanleiding van 2 Corinthen 5 vers 20 en 21.

Namens den Kerkeraad,
S. LOUWERSE, Scriba.

—

BROUWERSHAVEN, 14 Dec. 1885. Gisteren was voor onze gemeente en velen buiten haar, een dag van blijdschap.

Onze beroepen Candidaat, de heer J. W. Gunst, werd des morgens als dienstknecht des Heeren in de gemeente ingezegend door Ds. J. A. Goedbloed met een woord van Maliächie Hoofdst. 2:7. Des namiddags aanvaardde ZEw. het dienstwerk onder ons, naar een woord van Paulus, Epheze 6:19. Eivol was telkens ons kerkgebouw, dat de Heere Zichzelf dankerkentelijke harten bereide, als eerstelingen van dezen arbeid is onze bede. Hem de eer.

Namens den Kerkeraad,
C. SLAGER, Scriba.

—

Ontvangen voor de Zending.

Door R. Katerberg, van de Jongel.vereen. te Geest	f 5.—
Door Ds. v. d. Veen, uit het busje van eene lidmate der Gem. te Midwolda.	„ 2.68
Door Ds. Notten, van de Jonged.vereen. „Dient den Heere" te Rotterdam	„ 3.50
Door Ds. Bakker, gev. in het armenzakje te Ommen	„ 2.50
Door Ds. v. d. Kamp, van de Jonged. vereen. te Maasland	„ 2.—
Door Ds. de Pree, eene coll. van de Gem. te Goes, als bijdrage in de kosten wegens de ziekte van zend. Huijsing.	„ 26.67⁵
Door W. Datema, van de Jongel.vereen. te Ezinge	„ 12.50
Door Ds. Duursema, van de Centsvereen. der Jongel.vereen. te Uithuizen	„ 30.—

N.B. In een voorgaand No. staat: Door C. Bijlenga, van de Vrouwenvereen. te Groningen voor Zend. Huijsing f 2.50; dit moet zijn van Vrouw E. te Groningen voor Zend. Huijsing f 2.50.

B. J. C. G. DE MOEN, Penningm.

Doesburgh, 15 Dec. 1885.

—

Ontvangen voor de Theol. School.

Door E. Haan uit Genderen van N.N.		*f* 40.—
Van de Gem. te Axel	6 Dec. coll.	„ 30.80
„ Idskenhuizen	id.	„ 8.—
„ Doesburg	id.	„ 3.31
„ Aduard	id.	„ 6 50
„ Ommen	id.	„ 41.13⁵
„ Sassenheim	id.	„ 7.93⁵
„ Alphen	3e coll.	„ 15.84
„ Dirkshorn	1e coll.	„ 7.60
„ Texel (Oostereind)		„ 10.—
„ Veen		„ 2.75
„ Zaamslag	6 Dec. coll.	„ 9.76
„ Aalden	id.	„ 12.—
„ Echten (Friesland)	1 coll.	„ 1.04
„ Echten	id. 2 coll.	„ 1.63
Door J. Roskam te Sliedrecht een ingekomen feestgave		„ 10.—
Van de Gem. te Sneek		„ 30.03⁵
„ Scharnegoutum		„ 15.50
„ Workum		„ 5.40
„ Zevenbergen		„ 10.—
„ Baambrugge	6 Dec. coll.	„ 8.20
„ Kockengen	id.	„ 10.—
„ Kockengen	2e coll.	„ 11.45
„ Goes	6 Dec. coll.	„ 26.67⁵
„ Apeldoorn	id.	„ 21.50
„ Almkerk	id.	„ 18.50
„ Leeuwarden	id.	„ 20.66
„ Genderen		„ 16.08⁵
Gift van H. v. S. te Stellendam		*f* 5.—
Van de Gem. te Dedemsvaart	6 Dec. coll.	„ 24.—

In de Bazuin van 20 Nov. ll. stond in de opgave: Aalden *f* 19.06⁵ moet zijn *Aalten*.

*Decemberkoll. te Kampen	„ 55.59⁵

J. NEDERHOED Penningm.

Middelstum, 14 Dec. 1885.

—

Ontvangen voor de Uitbreiding der Theol. School, de volgende Jaarl. bijdragen.

Cl. Leeuwarden.

Class. Collect. Corresp. Ds. B. Vellekoop te Oenkerk.

Stiens.	
Wed. Stienstra	*f* 2,—
S. K. Bosma	„ 1.—
H. B. Westra	„ 1.—
Britsum.	
H. J. Hoekstra	*f* 2.—
Wed. Tromp	„ 10.—
J. J. Fokkens	„ 5.—
B. J. Hiemstra	„ 3.—
Hallum.	
J. B. Jansma	*f* 2.—
A. Hellema	„ 2.—
W. J. Elzinga	„ 1.—
R. H. Talsma	„ 6.—
P. D. v. d. Meer	„ 1.—
H. M. Zwart	„ 1.—
Marrum.	
J. Westra	*f* 2.50
K. S. Hoornstra	„ 1.25
Boxum.	
Ds. G. Bramer	*f* 5.—
M. G. Miedema	„ 2.50
L. J. Tamminga	„ 2 50
IJ. J. Grijdanus	„ 1.50
S. G. Stienstra	„ 1.—
N. N.	„ 1.—
Oenkerk.	
G. H. v. d. Veen	*f* 1.—
L. Hoekstra	„ 1.—
W. S. Boersma	„ 1.—
D. Reitsma	„ 1.—
K. G. Sikma	„ 1.—
D. T. Bloemhof	„ 1.—
Js. Rekker	„ 1.—
S. J. v. d. Veen	„ 1.—

Cl. Sneek, Classic. Collect. Corresp. Ds. S. T. Goslinga te Bolsward.

Koudum.	
Wed, Sikkema	*f* 10.—
Wed. Kok	„ 2.—
Wed. Smits	„ 2.50
Eelkje Schilstra	„ 1.—
Kl. Vlieg	„ 2.—
B. Faber	„ 2.—
Th. Abma	„ 2.50
Gerlof Jaarsma	„ 2.—
J. de Jong	„ 2.—
D. Molenaar	„ 2.—
M. Yntema	„ 2.—
J. B. Bouma	„ 2 —
J. Schakel	„ 1.—
Ds. de Walle	„ 2 50

Scharnegoutum.			
Ds. Balhuizen			*f* 2.50
S. R. Sybrandi			„ 4.—
S. S. Sybrandi			„ 4.—
J. Postma			„ 0.50
O. de Jong			„ 2.—
J. Rollema			„ 2.—
S. Huisman			„ 2.—
J. W. Hoekstra			„ 2.—
J. J. Hoekstra			„ 2.—
G. Bottinga			„ 0.50
N. N.			„ 2.50
Wed. P. B. v. d. Velde			„ 2.50
K. Dijkstra			„ 0.50

J. NEDERHOED, Alg.-Thes.

Middelstum, 14 Dec. 1885.

—

Algemeene Kas ten behoeve van Pred. Wed., Weezen en Emer. Pred.

kl. Amsterdam.			
Van de Gem. te Westzaam	2	coll. '85	f 5.21
„ id.	3	„ „	„ 6.03⁵
„ Uithoorn	3	„ „	„ 9.37
„ Haarlemmermeer o/z	3	„ „	„ 17.—
„ Weesp	3	„ „	„ 16.—
„ Edam	3	„ „	„ 6.40
„ 's Graveland	3	„ „	„ 2.—
„ Amstelveen	3	„ „	„ 26.21
„ Naarden	3	„ „	„ 6.20
„ Huizen	3	„ „	„ 2.—
„ Landsmeer	3	„ „	„ 12.25
„ Halfweg	3	„ „	„ 8.34⁵
„ Oostzaan	3	„ „	„ 5.62⁵
„ Nieuwendam	3	„ „	„ 5.78
Kl. Enkhuizen.			
Van de Gem. te Enkhuizen	2	coll. '85	f 19.—
„ Andijk	2	„ „	„ 27.61⁵
„ Medenblik	2	„ „	„ 12 45
„ Opperdoes	2	„ „	„ 15.86⁵
„ Urk	2	„ „	„ 40.60
„ Hoorn	2	„ „	„ 6.17⁵
Kl. Haarlem.			
Van de Gem. te Texel (Oostereind)	3	coll. '85	f 15.—
Kl. Stadskanaal.			
Van de Gem. te Stadskanaal	2	coll. '85	f 8.57⁵
„ Wildervank	3	„ „	„ 24.08⁵
„ Ontswedde	3	„ „	„ 11.41
„ N. Pekel-A	3	„ „	„ 18.08
„ O.-Mussel	3	„ „	„ 1.98
„ Mussel-Kanaal	3	„ „	„ 4.05
„ Sellingen	3	„ „	„ 7.83
„ Weerdingermond	3	„ „	„ 1.85
Kl. Winschoten.			
Van de Gem. te Winschoten	3	coll. '85	f 19.75
Kl. Warfum.			
Van de Gem. te Warfum ten bate van het 1/6			f 7.50
Kl. Utrecht.			
Van de Gem. te Hilversum	3	coll. '85	f 34.25
„ Koekengen	„	„ „	„ 21.16⁵
„ Westbroek	„	„ „	„ 18.64
Kl. Amersfoort.			
Van de Gem. te Bunschoten	3	coll. '85	f 46.53⁵
Gift van de Jongedochters-Ver. te Baarn			„ 10.—

L. NEIJENS, Pres.
J. J. KUIPER, Secr.
L. HOEKERS, Penn.

—

Zending onder Israël.

Door H. Ekkens te Houwerzijl: Collecte op het jaarfeest der Chr. Jongelings- en Jonged.v. aldaar	f 4.50
Door S. Hoekstra te Nuis: van de Chr. Jongelingsv. „Zie op Jezus," te Marum	„ 3.50
Uit het busje van D. J. Meijer te Marum	„ 1.50
Van N N. te Dussen	„ 2.50

Dankzeggende voor hetgeen we bij vernieuwing hebben ontvangen, leven we in het blij vooruitzicht, dat door Gemeenten, Vereenigingen en particulieren ook op het aanstaande Kerstfeest aan Israël in gebed en gave zal worden gedacht. Immers dat volk blijft den geborenen Zaligmaker nog verwerpen, niettegenstaande Hij aan de Vaderen is beloofd, en uit dat eigen Israël is voortgekomen. Niet ten onrechte heet Hij dan ook „de Koning der Joden" en zal Hij Zijn koninklijken luister eenmaal heerlijk onder Zijne broederen naar den vleesche openbaren.

Bemoedigende gedachte voorwaar om Israël nooit te vergeten.

E. KROPVELD.
Secr.-peningm.

—

Inw. Zending in N. Brabant.

Ontvangen uit Middelburg van N. N. aan blauwe postzegels	*f* 1.—
Van de gem. te Noordwijk a/Zee een jaarl. bijdrage (Coll.)	„ 4.68
als ook die van de gem. te *Rotterdam.*	
Van Ds. E. Kropveld te Minnertsga	„ 2.50
Door Ds. Duursema te Uithuizen van de Cents-Vereeniging, der Jongelings-ver. aldaar	„ 14.45
Door J. A. Delhaas te Rotterdam van de Chr. Jongelings-ver. »Timotheus"	„ 3.—

Onder hartelijke dankbetuiging voor deze welkome gaven

De Commissie
Namens dezelve
Js. VAN DER LINDEN.

's Bosch, 16 Dec. 1885.

—

CHR. GER. KERKJE TE STAVOREN.

Elk lid één cent slechts.

Met hartelijken dank ontvangen:

Van Ds. Ph. W. H. Eskes te Smilde, gevonden in de kerkcollecte aldaar	*f* 0.50
Door W. Bosch te Andijk, in het kerkzakje gevonden aldaar	„ 0.25
Van G. Roozeboom, penningmeester van de Chr. Zangvereeniging Hosanna te Wolvega	„ 3.50
Ten Boer, nagift	„ 1.25
Door J. van Anken te Hoogeveen, 50 cent van E. V. en 50 cent vau H. S., te zamen	„ 1.—

Met verdere en vriendelijke aanbeveling voor die hun cent nog niet bijdroegen.

F. DE VREEZE,
Ouderl. te Hindeloopen.
A. VAN RANDEN,
Ouderl. woonachtig te Stavoren.

Hindeloopen, den 14 Dec. 1885.

Stichtelijke lectuur.

VERZAMELDE GEDACHTEN.

Het Evangelie, als zoodanig, heeft voor den zondaar niets dan de volheid der Godheid, dan Christus.

—

Door de wet geeft God de kennis, door het Evangelie de vergeving der zonde.

—

De wet vloekt de poging om de overtreding te herstellen, evenzeer als de overtreding zelve.

—

Zal de mensch de rechte kracht des geloofs gevoelen, zoo moet hij, zonder onder de Wet te zijn, weten wat het zegt onder de Wet te zijn; want de Wet leert ons ons zelve kennen in onze zonde, en toont ons daarmede wat ons ontbreekt. Wie niet gevoelt dat hem iets ontbreekt, die zoekt niets; maar wie door de Wet heeft leeren erkennen, dat hij onmachtig is om haar te volbrengen, die is op den goeden weg om aan zich zelven te wanhopen, zich voor God te verootmoedigen en naar genade te zuchten.

—

De wet is niet gegeven om den mensch te behouden, maar tot een geestelijken spiegel om er ons in te spiegelen. De Wet is een spiegel van God, een spiegel die niet vleit, een wonderbare spiegel die ons naar de ziel toont zooals wij zijn, die ons zielebeeld nauwkeurig en in groote helderheid ons doet tegentreden, en ook de diepste schuilhoeken van het hart bloot legt. Neen! in geen gewonen spiegel kan de mensch zich zóó nauwkeurig bezien naar het lichaam, als in dezen naar den geest. Doch welk mensch is het nu immer in de gedach-

ten gekomen, om den spiegel, die hem toont hoe bezoedeld zijn gelaat is, af te nemen en zich met denzelven te wasschen? En nochtans doen dezulken niet beter, die door de Wet willen gerechtvaardigd worden. Neen! de spiegel wascht de vlekken niet af, zij toont ze alleen en wijst ons naar het water om ons daarmede te wasschen: zoo toont de Wet ons de onreinheid onzer ziel, en wijst ons daarmede naar het bloed van Christus.

—

De Wet als Wet heeft met geloof en bekeering niets te doen. Dezen zijn alleen noodzakelijk geworden, omdat de Wet door den mensch niet gehouden is.

—

De Wet eischt volmaaktheid van den mensch; het Evangelie biedt hem de volmaaktheid aan van Christus. De Wet eischt heiligheid; doch zij maakt niet heilig: dit doet alleen de H. Geest, die insgelijks alleen door het Evangelie aangeboden wordt. Het Evangelie geeft innerlijke rechtvaardiging, werkt innerlijke heiliging, en belooft innerlijke vrede.

—

Zelfs nadat de ziel aan Christus getrouwd is, haakt zij nog naar haren eersten man, de Wet.

—

Neem óf Christus óf Mozes tot uw man, o ziele! want gij kunt beiden niet hebben. Indien gij u met Christus ondertrouwd hebt, of liever zoo Christus u met zich ondertrouwd heeft (want ook in het geestelijke gaat het huwelijk uit van den man,) zoo zijt gij van de Wet ontbonden: namelijk als een verbond der behoudenis, geenszins gelijk zij is in Christus, als een regel en richtsnoer des levens, en gelijk zij is in den Heiligen Geest, als eene overtuiging van zonde, Rom. 7 : 6, 7. Doch zijt gij getrouwd met Mozes, zoo hebt gij geen deel aan Christus.

NOTTEN.

Schriftbeschouwing.

JOHANNES, DE DOOPER.

Het was niet betamelijk, dat de Chistus zelf zich aan zijn volk voorstellen zou; een profeet moest dit doen. Daardoor, dat er een heraut, van den hemel zelven gezonden, voor Christus' aangezicht henenliep, werd Zijne hooge waardigheid aangewezen; achter herauten komen slechts koningen. Die heraut was Johannes, de engel, door wien, naar Maleachi's woord, 3 : 1, Jehova Zijn weg naar Zijn tempel bereiden zou. Hij was een profeet; en dat God juist een profeet gebruikte, om het pad voor Chistus' aangezicht te effenen, was zeer in de orde. De profeet toch is een bode, en de profetie eene stem des hemels; geen van beiden is van deze wereld, maar de profeet is Gods knecht en de profetie is Gods woord. Daarom was het van zulk een gewicht dat Johannes als profeet van Jezus getuigenis gaf; nu toch kan gezegd, dat God zelf aan Israël de nadering zijns konings aankondigde, en allen opwekte om Hem als in staande houding op te wachten. En wegens het gewicht van de boodschap, die hij te doen, en van het werk dat Hij te verrichten had, stelde God Hem tot den grootsten der profeten; Zijns gelijken had hij onder degenen, die van vrouwen geboren zijn, niet. Profeet toch was hij, niet van een woord, dat nog feit worden moet, maar van een feit, dat het woord vraagt; wat Hij aankondigt is de vervulling van de hoofdsom aller voorafgaande profetieën in de verschijning van het Zaad der Vrouw. Israëls laatste profeet is ook zijn grootste; daarom is Hij de eenige onder de profeten, die zelf voorwerp van profetie is, van die van Jezaja 40 : 3, en van die van Maleachie 3 : 1; 4 : 5. Hem alleen is de roeping gegeven om de gemeente des ouden verbonds haren Koninklijken bruidegom in de armen te leiden Daartoe wordt Hij tot den vertrouwden getuige gesteld, op wiens woord en aanwijzing het volk zich gerustelijk kan verlaten. De Messias zelf behoeft zich thans niet te beladen met den schijn als zocht Hij zich een aanhang in Israël te vormen; Hij heeft zich slechts te vertoonen, en Zijn profeet brengt zelf Zijne bruid tot Hem. Ook behoett Hij geen getuigenis omtrent zich zelven in te dienen, of voor Zijnen naam te strijden; het is genoeg dat Hij, bij tegenspraak, zich op Zijnen profeet beroept. Welk eene zorg betoonde God voor Zijnen Christus; welk eene kieschheid, welk een adel in alles, welk een vlakke weg voor het aangezicht onzes Heeren!

VAN ANDEL.

Leer en Kerkregeering.

IETS OVER VROEGERE KERKELIJKE BEPALINGEN.

II.

De gemeente te Utrecht zond een adres aan den Koning, onderteekend door al de leden, om als gemeente te worden erkend. Bij dit adres werd een Huishoudelijk Reglement gevoegd. Art. 62 van dit Regl. zegt: „Huwelijken die niet in den naam des Heeren zijn aangegaan en bevestigd, zullen niet als *heilig* erkend worden, maar als *burgerlijk* en alleen tot deze wereld betrekking hebbende."

Dit Reglement, opgesteld door Ds. H. P. Scholte, Voorzitter van de Synode van 1836 en Scriba van die van 1837, bewijst, dat het afhellen gemakkelijker gaat dan het teruggaan.

Genoeg clericaal om in 1837 den Ouderlingen het recht te ontnemen om met het huwelijksformulier huwelijken te bevestigen, wat nog in 1836 hun was toegekend, is het bij hem in 1838 reeds zoo ver gekomen dat er *heilige* huwelijken zijn en *burgerlijke*.

Wie ter wereld zou zoo iets ooit uit den Bijbel lezen? En welk gereformeerde, die zijne Belijdenis verstaat en de gereformeerde kerkregeering, zou er aan kunnen denken om in de gemeente tweeërlei huwelijken te hebben, het eene heilig en het andere burgerlijk?

Mij is 't nog een raadsel wat een heilig huwelijk is. De huwelijksstaat is heilig, en het huwelijk behaagt God den Heere. Dit is de leer der Schrift en die der Gereformeerde Kerk Maar een burgerlijk huwelijk dat alleen tot deze wereld betrekking heeft, onderscheiden van een heilig huwelijk dat dan zeker ook betrekking heeft tot de toekomende wereld, gaat boven mijn begrip, tenzij ik het huwelijk, evenals Rome, erken als een Sacrament.

Elk huwelijk, hetzij het kerkelijk is ingezegend of niet, heeft gevolgen ook voor de eeuwigheid, dewijl de echtgenooten elkander òf tot God leiden òf van Hem aftrekken, maar dat een kerkelijk bevestigd huwelijk ook nog in een ander opzicht heilig is dan een burgerlijk bevestigd, hiervan begrijp ik volstrekt niets.

Paulus noemt in Hebr. 13 : 4 het huwelijk eerlijk, d. i. in waarde gehouden, geacht; maar van een heilig huwelijk is in de Schrift geen sprake. Elk huwelijk is even heilig, tenzij het ware aangegaan tusschen personen die volgens de wet Gods niet samen mochten trouwen. Wanneer twee personen die jaren lang zamen leefden trouwen, dan komen zij uit een ongeoorloofden en door God veroordeelden toestand in den *heiligen* huwelijksstaat. 't Is niet de vraag of iemand langs een zondigen of Gode welbehagelijken weg tot het huwelijk komt, maar de vraag is of het huwelijk eene door God gewilde vereeniging van twee personen is.

De heiligheid van den huwelijksstaat wordt niet vermeerderd of verminderd door de heiligheid of onheiligheid dergenen die trouwen, evenmin als de heiligheid van het avondmaal des Heeren wordt vermeerderd of verminderd door de heiligheid of goddeloosheid van die er aan deelnemen.

Omdat het huwelijk door God zelve is ingesteld kan geen mensch het van zijne heiligheid berooven, al is het ook dat het onheilig wordt begonnen of beleefd.

Ik verblijd mij er dan ook nu nog over, dat dit geheel onbijbelsch artikel niet is overgenomen in 't Reglement dat door de gemeente te Groningen in Maart 1839 is opgezonden. In art. 60 van dit Reglement wordt zelfs ook de bepaling dat alleen predikanten de huwelijken mogen bevestigen, niet gevonden. In Groningen geschiedde het dan ook wel door ouderlingen. En zeer vele gemeenten hebben het Reglement van Groningen overgenomen.

DE COCK.

Buitenlandsche Kerken.

Te Orange Lake, Sioux County in Iowa (N.-Amerika), is den 19 Novr. j.l. een Gereformeerd kerkje ingewijd. Drie leeraren waren uit de buurt tegenwoordig, ook Ds. J. F. Zwemer, van Alto, Wisconsin.

Het kerkje, vierentwintig voet wijd bij veertig lang, en veertien hoog aan de zijden, is net betimmerd en van een gepasten toren voorzien, en beantwoordt thans volkomen aan de behoeften dezer jeugdige Gemeente. Men meent echter, dat het binnen weinige jaren vergroot, of door een grooter vervangen zal moeten worden. Trouwens, gelijk op vele andere plaatsen dezer gezegende Nederzetting, zoo zijn ook daar nog vele duizenden uiterst vruchtbare akkers, die op ontginning wachten. Hier zijn dus nog uitnemende gelegenheden voor een groot aantal landbouwers. En, er is geen twijfel aan, of deze vruchtbare akkers, zoo schoon gelegen, zullen niet lang meer op bewoners behoeven te wachten — volgens een bericht in *de Hope*.

Orange Lake is acht mijlen, bijna recht noordwaarts van Orange City, even zoo ver noordoost van Sioux Centre; noordwest van North Orange, en zuidoost van Pattersonville, een juist middenpunt tusschen al de vier Hollandsche Gemeenten, behalve welke de Ger. Kerk nog drie Gemeenten in deze County heeft. —

Van de godsdienstoefeningen deelt het Jaarboekje voor de *Gereformeerde Kerk in Zuid-Afrika* ons mede:

In de gemeenten, waar predikanten zijn, wordt in den regel elken Zondag tweemalen gepredikt, eens over een Zondag van den Heidelbergschen Catechismus. Tusschen de preeken wordt meestal Bijbeloefening met de jeugd gehouden en veelal Zaterdags middags Catechisatie met kleine en groote kinderen, volgens Borstius en Kort Begrip met teksten, verdeeld in twaalf lessen. Voor meer dienst in de week is in de meeste gemeenten op het dorp geene gelegenheid, wegens verwijderd wonen van het dorp door de meeste, zoo niet bijna alle lidmaten der gemeente; daarom wordt in de week er nog al eens buiten op eene plaats godsdienst gehouden. In de vacante gemeenten wordt doorgaans op één Zondag in de maand algemeen godsdienst gehouden op het dorp, onder leiding en het voorgaan der ouderlingen, over het algemeen met een preek te lezen; en gewoonlijk worden de vacante gemeenten om de drie maanden door een predikant, als consulent, bediend, die dan ook alles betracht wat tot kerkelijken dienst behoort. Zoo ver het bericht tot ons gekomen is, wordt door onze Kerk te Burgersdorp onder de Heidenen geregeld gearbeid door Zondags éénmaal in de publieke gevangenis (tronk) het woord Gods te verkondigen, waar de gevangenen meestal bestaan uit Heidenen. —

Van het onderwijs der jeugd schrijft men:

Met blijdschap kan de Kerkeraad melden, dat vooral gedurende de laatst verloopene vier jaren, door de lidmaten der Gemeente te Rustenburg veel werkzaamheid in zake het onderwijs der jeugd wordt betoond.

Het is waar, in den eigenlijken zin des woords zijn er geene kerkscholen in de Gemeente; neen het is nog particuliere onderneming, maar die in zeer nauw verband met den Kerkeraad staat. Immers worden onder leiding des Kerkeraads, Schoolcommissies in de respectieve wijken gekozen, uit de leden der Gemeente. Bij de opening eener nieuwe school worden leeraar en ouderling der wijk uitgenoodigd. Ook wordt de leeraar één- of tweemaal per jaar verzocht en gehaald om schoolexamen te houden. —

Al de gemeenten uit de drie landen worden om de drie jaren vertegenwoordigd in eene Algemeene Synodale Vergadering door eenen leeraar en twee ouderlingen van elke gemeente, bij gebreke van eenen leeraar door drie ouderlingen: desnoods kan ook een diaken afgevaardigde zijn. De plaats der Synodale Vergadering wordt telkenmale door de Synode genoemd, en is dus nog niet aan ééne plaats bepaald.

Archivarius Synodis, de predikant van de Gereformeerde Gemeente te Burgersdorp, en de Algemeene Correspondent is Ds. D. Postma.

In elk land, namelijk Tranvaal, Oranje-Vrijstaat en Kaapkolonie, wordt er jaarlijks eenmaal eene Algemeene vergadering gehouden, ook vertegenwoordigd door elke gemeente van dat land respectievelijk evenals de Synode. In deze Vergadering worden de zaken verricht, die anders tot eene Classicale en Provinciale Kerkvergadering volgens Kerkorde behooren.

De Kerkeraadsvergaderingen worden meestal elke drie maanden tweemalen gehouden. —

Sommigen vinden het wat droog om dergelijke mededeelingen te plaatsen. Ik acht ze echter zeer leerrijk voor het Oude Europa, opdat ons door de natuurlijke ontwikkeling dier primitieve gemeentelijke toestanden eens herinnerd worde, wat van nature al dan niet bij elkaar behoort. In Europa doet de oude dag een en ander wel eens vergeten.

C. M.

ART. 194.

Formuleering.

Op de formuleering van Dr. Kuyper (Stand. van 30 Nov.) maakt Ds. H. Pierson in de *Schoolbode* o. m. de volgende opmerking:

»Laat ons zien. Het geldt het hart van de schoolkwestie en wanneer ik Prof Kuyper op een fout wijs, dan mag hij zich daarover verheugen: want aan den vooravond van een mogelijke grondwets-herziening hebben wij de *uiterste* voorzichtigheid in acht te nemen. De vraag is niet, wie gelijk *wil* hebben, maar wie gelijk *heeft*. Heb ik mij vergist, ik zal er mij van harte over verheugen.

De formule, die Prof. K. geeft voor een nieuw artikel 194, bestaat uit 9 alinea's. Tegen 8 van die punten heb ik op het oogenblik geen bezwaar. Ik kom echter ten sterkste op tegen één punt, dat nader in het stuk wordt toegelicht n.l. alinea 7, aldus luidende:

»Het toezicht van de Overheid over het vrije onderwijs mag zich niet verder uitstrekken dan tot de bekwaamheid en de zedelijkheid van den onderwijzer en wordt geregeld door de wet."

Was ik conservatief, gelijk Mr. Heemskerk, ik zou aanstonds Prof Kuypers voorstel overnemen en er munt uit slaan.

Immers met deze alinea voor mij, kan ik de vrije school beheerschen zooveel ik wil: want ik heb de examens in mijn hand en die de examina in handen houdt, heeft het onderwijs in handen. Wel zegt de voorsteller later: »Staatsdiploma's sluit dit noch uit, noch in. De Overheid kan ook evengoed anderer *diploma's* erkennen." — maar dit hangt af van het goedvinden der meerderheid in de Kamer en ik moet, zal het onderwijs waarlijk vrij zijn, mijn waarborgen vinden in de Grondwet. Zoo niet, dan ontfutselt men ons die toch weer.

Prof. Kuyper schijnt mij al zeer goed van vertrouwen, als hij het op zoo losse schroeven wagen wil en hij, die allerlei zwarte punten in de toekomst zag opdoemen, zoodra Ds. Tinholt zijn plannen openbaar maakte, is op eens al zijn bezwaren vergeten, nu hij zelf aan het formuleeren komt. Hij schrijft N. B., alsof dit zulk een kleinigheid ware: »het toezicht .... mag zich *niet verder* uitstrekken dan tot de bekwaamheid en zedelijkheid van den onderwijzer." Maar eilieve, die dat doen mag, heeft macht genoeg en wij vragen op onze beurt: »wat beteekent dan uw eerste alinea: het geven van onderwijs is vrij;" wat beteekent hetgeen gij ten aanzien van de vierde vraag schrijft: »En wat de bekwaamheid aangaat is de Overheid al het minst tot het vellen van een juist oordeel bekwaam?"

Neen en nog eens neen. De finantiëele kwestie, al is die niet onbeduidend, verdwijnt in beteekenis voor deze vraag: »Wordt het staatsexamen behouden, al of niet?" Die vraag is de gewichtigste en wij mogen de beantwoording dier vraag niet aan den gewonen wetgever overlaten. Hij kan met het art. van Prof. K. voor zich, ons juist onthouden, wat hij verlangt, dat wij niet bezitten, n.l. de inrichting der school naar onze begrippen.

Doch de pensée intime, die ik in de Unierede van Prof. K. opmerkte, komt ook hier voor den dag, en het blijkt, dat ik terecht lont geroken heb.

Het heet n.l. in de toelichting: »Toch, dit moet toegegeven, kunnen er gevallen bestaan, waarin zulk een toezicht zijn nut kan hebben. En daarom kan het misschien zijn nut hebben, het staatstoezicht over het onderwijs niet onmogelijk te maken, mits men het maar niet gelaste, doch slechts erkenne als een recht, waarvan gebruik gemaakt *kan* worden; maar dat dan ook, ter wering van misbruik, binnen de enge grenzen van zedelijkheid en bekwaamheid dient beperkt."

Lees dezen zin eens nauwkeurig na en gij zult met mij u verbazen over de wijfelende woorden, waaruit hij bestaat. »Er *kunnen* gevallen bestaan;" »zijn nut *kan* hebben;" »het *kan misschien* zijn nut hebben;" *niet omogelijk* maken; een recht, waarvan gebruik gemaakt *kan* worden." En nu wordt om al dit: *kan* en *kunnen* en *misschien*, een alinea in het artikel gelascht, die de gewone wetgever in zijn zin kan exploiteeren, ja zonder eenigen twijfel *zal* exploiteeren: want de Staat laat niet gaarne los, wat hij eenmaal in zijn sterke handen heeft. — Merkwaardig is het ook, dat er van *enge* grenzen gesproken wordt. Alsof onderzoek naar *bekwaamheid* en *zedelijkheid* niet de geheele paedagogie omvatten moet. Het gewone toezicht op de bijzondere school is inderdaad zoo drukkend niet. Als de Staat de examina houdt, mag hij voor mijn deel dat toezicht blijven houden, het is feitelijk niet meer dan een wassen neus. Wij zouden dus het minst beduidende doen afschaffen en het belangrijkste laten bestaan, en bovendien erkennen, dat de Staat toch, wel beschouwd, *recht* heeft (zoo staat er) om door zijn toezicht de bijzondere school te bescheerschen."

Wij zijn het met deze opmerking van Ds. Pierson ten volle eens. Zij zijn als uit ons hart. Moge Dr. Kuyper zulks weldra met ons uitspreken.

A. BRUMMELKAMP.

NAAR CANOSSA.

Bismarck toch naar Canossa!

»De zonderlinge stap, door Bismarck gedaan, met den paus uit te noodigen als bemiddelaar op te treden in het geschil met *Spanje* heeft in *Duitschland* de grootste verbazing, veel wantrouwen, luttel bewondering, maar te gelijk ongeveinsde vreugde verwekt. Met verbazing heeft men Bismarck en dat op een tijdstip, toen het niet door de omstandigheden noodzakelijk werd gemaakt, naar *Canossa* zien gaan. Want wie zoo diep zich buigt voor een kerkelijk hoofd als nu Bismarck doet voor den paus en als hij den ouden keizer laat doen, die, gaat naar *Canossa*, hij moge het zich ontveinzen, zoo veel hij wil. De Bismarck van 1885 zou het zelf niet wagen den cultuurstrijd nog eens te beginnen, dien hij in 1872 ondernam en waar hij zoo weinig geluk meê had. Met wantrouwen bejegent men eene staatkunde, die in staat is, stappen te doen, als nu gedaan worden, waar men een bevriende mogendheid een slag in het aangezicht geeft, door als wereldlijk vorst te bejegenen, een man, die officieel opgehouden heeft, wereldlijk gezag te voeren. In den regel heeft de staatkunde weinig eerbiedwaardigs, maar dat zij zoo diep verzinken kon in karakterloosheid hadden velen nog niet verwacht. Met bewondering begroet geen enkel Duitscher, katholiek of protestant, den gedanen stap. Hij draagt te weinig het merk van beginselvastheid, dan dat iemand ter wereld er eenige achting voor koesteren zou. Met vreugde hebben vele katholieken Bismarck gezien, zich onderwerpende aan den paus. En zij hebben gelijk. Van hun standpunt kan het niet ander, of zij zien den ijzeren kanselier met onverholen blijdschap naar *Canossa* gaan. Men moet zeggen, zij hebben in lang geen grooter triomf gevierd.

Geen wonder, dat ook in *Nederland* de katholieke organen uitbundig zijn in de betuiging hunner vreugde. Eèn gaat er zelfs zoo ver, van *Nederland* toe te roepen, dat het wel berouw mag gevoelen, wijl het weinige jaren geleden, het gezantschap introk bij den paus.

De Deventersche rector Vitringa maakt van de gelegenheid gebruik, om er op te wijzen, dat de dagen der middeneeuwen terugkeeren, toen de paus oppermachtig over de wereld beschikte. Nu, dat kan, want de beslissing is in 's pausen hand gelegd. Maar wanneer daarbij de heer Vitringa den paus het hoofd der Christenheid noemt, vergeet hij, dat er gelukkig, nog millioenen Protestanten zijn, die hun beginsel niet verloren hebben en die er hartelijk voor bedanken, al weten zij zich Christenen, in den roomschen paus hun geestelijk opperhoofd te zien. In welke kwaliteit Bismarck, bij zijne uitnoodiging, zich den paus heeft gedacht, is allen een raadsel. — Volgens de *Tijd* heeft de paus de commissie van kardinalen benoemd, die, met het oog op de hem opgedragen bemiddeling, de Carolinenkwestie zal onderzoeken. De tot dusver door de bladen gemaakte combinatiën — waren minstens voorbarig en zeker niet geheel juist. Met zekerheid kan men thans mededeelen, dat de bedoelde commissie bestaat uit zeven kardinalen, onder welke zich vijf oud-nuntiussen bevinden, te weten: de kardinaal-staatssecretaris Ludovico Jacobini, die te *Weenen*, kardinaal Angelo Bianchi, die te *'s Gravenhage*, *Munchen* en laatstelijk te *Madrid* werkzaam was, twee oud-nuntiussen van *Parijs*, hunne eminentiën Sacconi. thans deken van het college, en Wladimir Czacki, en eindelijk kardinaal Ledochowski, die voor zijne verheffing op den zetel *Gnesen* en *Posen* nuntius was te *Brussel*. — Kardinaal Carlo Laurenzi, de onlangs tot de kardinaalswaardigheid verheven oud-vicaris-generaal van *Puregia* en bekend om zijne uitgebreide rechtstudiën, en groot-penitenciër kardinaal Raphaël Monaco la Valetta, een der oudste en meest ervaren leden van het college, maken er mede deel van uit. Als secretaris fungeert de gewezen nuntius in *Brazilië*, mgr. Mocenni, titulair aartsbisschop van *Heliopolis* en thans substituut van den secretaris van staat. — Omtrent den gang van zaken verneemt het blad uit goede bron het volgende: Zoodra de regeeringen van *Berlijn* en *Madrid* alle documenten betrekkelijk de kwestie zullen hebben ingezonden, vangt de commissie haar arbeid aan, en van hare bevindingen wordt zijne heiligheid uitvoerig ingelicht. Na een voorloopig onderzoek hoort de commissie beide partijen omtrent de twijfelachtige punten en doet zich inlichten omtrent de oplossing die op van weerszijden gestelde moeielijkheden zou kunnen worden gegeven. Eindelijk zal de H. vader, op grond der gezamenlijke conclussiën, die hem door de commissie werden voorgesteld, aan de beide partijen officiëel kennis geven van den uitslag van de bemiddeling, die kennisgeving laten vergezeld gaan van een eigenhandig schrijven aan den koning van *Spanje*, alsmede aan den keizer van *Duitschland*, en hen daarbij uitnoodigen, de uitspraak te aanvaarden en openbaar te maken."

(*Kerk. Crt.*)

Wij vinden deze een allertreurigste gebeurtenis. RED.

„NIET ONTFANKELIJK

uw beroep op Gods woord, op grond van kerkelijke reglementen," zoo antwoordde de Synodale Kommissie den Kerkeraad der gem. te Amsterdam. *De Hoop* zegt, hiervan dient ernstig nota genomen te worden.

Maar waarde *Hoop*, zegt de *Bazuin*, dat weten wij allen reeds meer dan 50 jaren. Zoo was het steeds, en of dat nu op den koop toe door zoo'n Synodale Kommissie ook eens uitgesproken werd, dat is niet iets dat behoeft opgeteekend te worden. Sedert het bestaan van de Reglementen was de praktijk geen andere.

Gods woord niet maar het Synodaal Reglement, dat was al den tijd door de autoriteit. Daarom noemde Capadose Sr. het het reglementair despotisme en niemand der onzen heeft er ooit anders overgedacht. Maar wel hebben wij, sedert ons de oogen er voor geopend werden, gezegd:

Of dat Bestuur, dat in *oorsprong* en *wezen* Anti-gereformeerd, Anti-Bijbelsch is, iets goeds of iets kwaads verricht, geen Christen mag zich er aan onderwerpen. Dat Bestuur is het dieven-bestuur op een terrein, waar het niet behoort en gelijk geen inbreker iets te zeggen heeft in uw huis, zoo min dat Bestuur in de kerk.

De inbreker bindt u handen en voeten en werpt u in den hoek. Nu stelt hij een op zichzelven voortreffelijken leefregel daar voor kinderen en bedienden, en praat daarenboven heel gemoedelijk.

Mogen uwe kinderen en dienstboden ook maar een enkele zijner bepalingen aannemen?

't Lijkt nergens naar. Geheel de wereld zou ook wraak roepen over den ontaarden zoon, die het deed, hoeveel te minder wij dan op het geheiligde terrein der gemeente Gods.

Neem liever geen nota van deze uitspraak, maar neem hier *nota* van, hoe beklagenswaardig mannen broeders zijn, die in zulke bestureu zitting hebben. Of zij daar al door een q. q. te onderteekenen de verantwoordelijkheid er van voor de menschelijke weegschaal zoo wat van zich af denken te schuiven, voor die van Gods woord heeft zij niet te beteekenen.

Kerkeraden of vereenigingen die staan op den bodem van Gods woord én zich onderwerpen en nog steeds onderwerpen aan die Synode, aan dat ingedrongen bestuur, zijn er niet. Het eene sluit het andere beslist uit.

Welk een voorrecht, zouden wij zeggen, dat zij, die er de oogen niet voor sluiten uit de »*Officieele Stukken*" en uit »*Hendrik de Cock, de eerste afgescheiden leeraar*", thans juist weer verschenen, kunnen zien, dat de bijzonderheden van dien strijd met de Synode voor 50 jaren reeds gestreden zijn, en dat al het martelen dat wij thans vernemen, niets anders is dan het »wasschen van den moor" of »het binden van een dood paard aan den boom."

A. BRUMMELKAMP.

DE UNIE-KOLLECTE

geeft in de 27e lijst van dit jaar als totaal bedrag de som van f 111,096,87.

Het geheel dezer opbrengst in de thans verloopen zeven jaarscollecten bedraagt de som van f 672,219,05.

BLIJKENS „DE HOOP"

heeft de Kerkeraad der Herv. Gemeente te Rotterdam een woord van hartelijke sympathie gezonden in den strijd, aangebonden voor de handhaving der belijdenis dat Jezus is de Christus en de Koning in Zijne Kerk.

Men bedenke wel dat het op daden aankomen zal, indien men volhardt.

HET HUWELIJK EN ZIJNE VOLTREKKING.

De teerling is geworpen; mijne brochure is geschreven. Door de gunstige beoordeeling van dat boekje door Prof. van Velzen is er strijd ontstaan. De strijd is aangevangen, doch op eene andere wijze dan wij ons dat hadden voorgesteld. Prof. de Cock heeft de pen niet tegen mij, maar tegen den Recensent opgevat. Daar nu echter om mij of liever om mijn boekje de lijnen van den strijd loopen, wil ik volgaarne dien mede maken, en — naar aanleiding van de eerste tegenspraak kan en mag ik er m. i. ook aan deelnemen. De geachte Redacteur zal, zoo ik hoop, de kolommen van zijn veel gelezen blad nog

wel eenigen tijd voor dien strijd, aan welks einde wij mogelijk nog lang niet zijn, willen openhouden. Want oudere en wijzere broeders, die mij indertijd hebben ontraden mijn schrijven in de »Vrije Kerk" te plaatsen, en die mij veelbeteekend hebben toegeroepen: »Zie toch, wat gij doet", alsmede mijne Classebroeders tegen wie mijn boekje is geschreven, zullen toch ook nog wel iets te zeggen hebben.

Of zou het woord: »Die zwijgt, stemt toe", hier soms geldig zijn?

Doch ter zake. Wijl zeker niet alle Bazuinlezers op de hoogte zijn met den oorsprong van den strijd, wil ik vooraf dit nog zeggen. De Kerkeraad van Houwerzijl en Zoutkamp bracht, ruim 3 jaar geleden, eene instructie van dezen inhoud op de Classe van Warffum: »De Synode make het kerkelijk huwelijk verplichtend voor al de leden onzer kerk en wel op deze gronden:

a. omdat het huwelijk niet zoozeer behoort tot het rechtsgebied van den Staat als wel tot dat der Kerk;

b. omdat alleen eene burgerlijke voltrekking van het huwelijk in strijd is met de Bijbelsche beschouwing van den typischen aard des huwelijks;

c. omdat het kerkelijk huwelijk van ouds gebruikelijk, oude Formulieren de noodzakelijkheid der kerkelijke inzegening veronderstellen en enkele symbolen dit uitdrukkelijk eischen; en

d. omdat enkelen het kerkelijk huwelijk verachten, velen het minachten, en menigeen hoegenaamd geen bewustzijn meer heeft van de heiligheid des huwelijks, en dit, zoo er geene krachtige maatregelen worden genomen, gaandeweg zal toenemen."

Doch ons voorstel werd verworpen en ons aangeteekend protest verongelukte. Nadat ik toen nog een tijdlang onder en met allerlei moedbenemende omstandigheden had geworsteld, zag ik tot eenige weken voor de laatst gehouden Synode van mijn streven af. Doch ook toen besloot ik voor goed om ons protest in eene brochure om te werken, die te laten drukken en om al wat officieel was op de Synode er een exemplaar van te zenden. Zoo is 't geschied. Doch de Synode heeft als Synode mij met den ontvangst ervan niet in kennis gesteld. Wat was daarvan de reden? — Zij heeft het vergeten; zij heeft het de moeite niet waard geacht; zij heeft daardoor haar votum van afkeuring uitgesproken; zij heeft.... doch laat ik ophouden met het noemen van alle mogelijke of onmogelijke dingen, welke men gegist en genoemd heeft.

Van achteren blijkt het evenwel genoegzaam, dat haar stilzwijgen wijsheid en voorzichtigheid was. Vreemder was het echter, dat ik later van slechts éénen dier vijfenzestig? officieele mannen broeders een schrijven van instemming ontving, n.l. van den man en vader, die zoo uitnemend in de Bazuin voor mijn schrijven gestreden heeft, waarvoor ik hem heden openlijk mijn hartelijken dank betuig.

Door het stilzwijgen der broeders werd ik eenigszins strijdlustig en schreef ik: »Ik moet thans de klacht herhalen: Wat, hoe, voor wie en waartoe heb ik geschreven. Heb ik alleen voor mijzelven geschreven? Neen, erger dan dat: ik heb het, zoo het schijnt, geheel te vergeefs gedaan. De gedachte, dat men mij wilde doodzwijgen, was mij pijnlijk. En bovenal werd mij die gedachte ondragelijk, wanneer ik in het midden van mompelende broeders en vrienden verkeerde, die tegenover mij stonden. Ach, door het gerucht van meerderheid en door den indruk van professorale geleerdheid liet men zich leiden en overstemmen. Het blijkt toch bij velen maar al te zeer waar te zijn, dat zij niet verstaan, dat het waarachtig geloof geen blind en redeloos geloof is; dat men niet zonder grond en reden moet gelooven wat anderen, en zelfs professoren leeren en gelooven. Een ieder moet toch niet alleen Bijbelschen grond voor zijn geloof hebben, maar ook eenigszins den grond van zijn geloof kennen en verstaan, omdat men ook daarvan eenmaal Gode rekenschap moet geven.

Men heeft voor en tegen mijn boekje geschreven. Dat is goed. Door wrijven en schuren wordt het meest glanslooze metaal blank en schoon. Aan mijn adres schreef prof. de Cock alleen: »Ik zweeg er van (n.l. van mijn boekje) omdat ik oordeelde, dat het zijne eigene weerlegging in zich bevatte." Mag ik den professor verzoeken mij te zeggen, wat hij met dat bijtend woord bedoelt? Of is het, omdat ik in plaats van *bevestigen*, veelal van *inzegenen* spreek? — Zoo ja, dan zij den Hoogleeraar geraden mijn boekje nog eens en beter te lezen. Op bladz. 36 zeg ik toch duidelijk en beslist, wat ik door het kerkelijk huwelijk of de kerkelijke inzegening des huwelijks versta. Ik heb door heel het boekje heen de woorden: *voltrekking*, *bevestiging* en *inzegening* door elkander heen, doch meestal met opzet het laatste woord gebruikt.

Opzettelijk heb ik dit gedaan, omdat ik geloof, dat de laatste sport van de huwelijksladder eene *inzegening* is.

Het kerkelijk trouwen is echter niet zonder en nog minder in tegenstelling van, maar met inbegrip van de bevestiging eene inzegening.

De Hoogleeraar van Velzen schreef, dat ik het uitnemend, maar op mijne wijze betoogd had. Zoo is het. Op *mijne* wijze. De stijl is de man. Een ander zou het anders, mogelijk beter gedaan hebben. Doch dit raakt slechts het kleed, waarin het gestoken is. Prof. de Cock zal echter niet den stijl maar den inhoud op 't oog hebben, n.l. dat ik het woord inzegening veelal gebruikt heb.

Nu, ik denk nog, dat het kerkelijk trouwen heden meer eene inzegening dan bevestiging is. Naar mijn inzicht en overtuiging wordt het huwelijk door de verloving in binnenkamer gecopuleerd, gegrondvest, door den ambtenaar van den burgerlijken stand op het gemeentehuis bevestigd en door den Evangeliedienaar in de kerk ingezegend en gewijd. De verloving in binnenkamer is een trouwen voor ons zelven, voor de onzen en voor God; de bevestiging op het gemeentehuis is een trouwen voor ons zelven, voor den Staat en voor God; de inzegening in Gods huis is een trouwen voor ons zelven, voor de Kerk en voor God. Het is eene drieërlei of eene drievoudige voltrekking. Het eerste *kan* en het laatste *behoeft* geene bevestiging genoemd te worden. Doch geheel voltrokken is het huwelijk niet voor den Christengeloovige, voor en aleer de drie aangewezen stadiën zijn doorloopen. Naar mijn bescheiden meening is de Christen naar het Woord van God voor God niet getrouwd, indien men zijn huwelijk niet kerkelijk laat inzegenen.

Het huwelijk en zijne voltrekking is eenigszins gelijk aan eenen boom met zijne wortels, zijn stam en kroon. 't Een is niet 't ander, en niet één der deelen, maar alles te zamen maakt den huwelijksboom uit. Eene verloving — moet de bevestiging voorafgaan, en eene inzegening moet op de bevestiging volgen voor al de leden onzer Kerk, die in goeden vorm naar den wil en den woorde Gods trouwen. Toen de huwelijksvoltrekking of bevestiging nog alleen kerkelijk geschiedde, was de bevestiging tevens eene inzegening. Is de burgerlijke bevestiging, gelijk als van zelf spreekt, thans geene inzegening meer, de kerkelijke inzegening is nu echter nog wel eene bevestiging, omdat het huwelijk en zijne voltrekking voornamelijk tot het ressort der Kerk behoort en zij hare verloofden in Gods Naam trouwt. Mij dunkt, al wie onbevooroordeeld mijn boekje leest, die laat mij niet zeggen, wat Prof. de Cock mij naar 't hoofd werpt.

Ik heb dan ook onze Synodale mannen van vroeger en later geen onrecht aangedaan gelijk Prof. de Cock, maar hunne uitspraak over 't inzegenen volkomen gerechtvaardigd.

Doch mogelijk heeft de Hoogleeraar met zijn gezegde heel iets anders op 't oog, zoodat ik voorbarig ben. Ik zal heusch niemand sarren noch uitdagen, maar ik lok bij en door dezen allen en een iegelijk, die het niet met mij eens is, uit om mijn boekje tegen te spreken. Ik wil niet twisten, schreef Vader van Velzen. Nu, ik ook niet. Maar in 't belang der zaak wil ik graag kalm en broederlijk het onderwerp besproken hebben. Men toone mij aan uit het Woord van God dat ik ongelijk heb. Zoo prof. de Cock mijn boekje goed gelezen had, dan zoude hij zich niet op Voetius hebben beroepen. Ach, duizenden in den lande, die zelfs de taal der geleerden, waarin deze geschreven heeft niet verstaan, *wisten* reeds voor dag en jaar, dat Voetius er zoo over geschreven had. Doch dit geeft en bewijst letterlijk niets.

Moet hij, die kaatst, den bal verwachten, ik heb hem verwacht en blijf dit doen. Heb ik wind gezaaid, dan moet ik noodzakelijk storm oogsten. Doch ik heb van den beginne af aan dien storm niet gevreesd, omdat ik geloofde, dat bijaldien ik met mijne beschouwing buiten de haven ben, ik door hem juist in de rechte, goede, veilige haven zal komen.

POLMAN.

INGEZONDEN.

HET ZAANDAMSCHE VACCINEDWANGPROCES.

Zooals de lezers van de *Bazuin* weten, is de juffrouw die de C. G. bewaarschool te Z. leidt, aangeklaagd ter oorzake van het toelaten van niet met pokstof ingeënte kinderen. De uitnemende pleitrede van Ds. van der Hoogt, die als een goed herder zich voor dat trouwe schaap zijner kudde heeft in de bres gesteld, heeft den Kantonrechter niet bewogen tot vrijspraak. De eisch van het Openbaar Ministerie: f 10.— boete, of een dag gevangenisstraf, is *toegewezen*.

Dit proces is voor geheel het Vaderland van groot belang.

Het geldt hier niet minder dan de vraag, of in het »ellendige" dwangartikel 17 der Wet op de besmettelijke ziekten, onder »scholen" ook de bewaarscholen en bewaarplaatsen van kleine kinderen begrepen zijn.

De Zaandamsche Kantonrechter zegt: *ja*. Indien deze uitspraak door hoogere rechters bevestigd wordt, dan zal de liberalistische Moloch, van Dollar tot Schelde, juichen. Reeds sints jaren hebben de, tegenwoordig alles drijvende en dwingende, Geneeskundige Kollegiën, vooral in Noord-Holland, gepoogd de bewaarscholen in het net te krijgen. Welk een gevaar dreigt nu de lieve kleine jeugd!

Het blijkt meer en meer, dat op wetenschappelijk gebied de pokstof-aanbidders en »gouden" lancet-beminnaars machteloos staan. Naar hunnen aard, dreigen en drijven zij te erger met groote woorden en — geweld.

Zal het vrije volk van Nederland nog langer deze ketenen kussen? Zal het volk dat God vreest, zich niet in het gerichte begeven tegen zulk een tyranniek drijven van dien »Staat in den Staat", zooals Ds. v. d. H. terecht de geneeskundige Raden heeft betiteld? Zullen alle onpartijdige burgers, en inzonderheid de rechtlievende Rechtsgeleerden niet in protest komen tegen een eigenmachtige wetsuitlegging als nu te Zaandam is gegeven, waarvoor noch in de bewoordingen, noch in de geschiedenis van dat »ellendig" dwangartikel zelf, grond te vinden is?

Tot onze innige blijdschap vernemen wij, dat de Schoolcommissie te Zaandam besloten heeft, »hooger op" te gaan, en de zaak in handen geeft van een advokaat, die reeds goeden naam heeft ook bij het Christenvolk in Nederland.

Zullen wij die broeders niet op alle mogelijke wijze trachten te steunen?

't Is mij althans eene behoefte des harten, openlijk mijne instemming te betuigen met deze hunne daad, even als met het gezonde kloeke woord van K. Baas in de *Bazuin* van den 4n dezer.

Zij ons oog op den HEERE onzen God. En dat al het volk des lands opwake!

L. LINDEBOOM.

Kampen, 14 Dec. '85.

Aan
de Commissie, voor de oprichting van een Chr. Geref. Gymnasium.

Waarde Broeders!

Niet zonder genoegen las ik in de Bazuin uw streven om een Christelijk Gymnasium te stichten.

Hoewel de wijze waarop gij dat aanlegt niet volkomen mijne sympathie heeft, omdat gij datgene, wat universeel behoort te zijn beperkt, zoo verblijd ik mij echter in elk streven, dat de opvoeding der jeugd meer Christelijk tracht te maken.

Indien het niet onbescheiden is, dan zou ik wel op een paar dingen broederlijk uwe aandacht willen vestigen, in het belang uwer onderneming.

Ik ben het met A. V. in No. 48 van de Bazuin volkomen eens, dat, als een dergelijk Gymnasium, niet aan de Theol. School te Kampen, en daardoor aan de Chr. Geref. Kerk verbonden wordt, het eene mislukte proef zal blijken te zijn.

Dit is altijd een mijner bezwaren geweest, om op *die* wijze in Doetinchem een eigen Gymnasium te stichten. Eene Commissie, waarvan de leden gedurig verwisselen, en op wie toch eigenlijk de geheele onderneming rust, is voor *zulk* eene zaak de ondergang.

Maar er is meer:

De diploma's van een dergelijk Gymnasium zijn, behalve voor de Theol. School te Kampen, niet geldig voor eenige Universiteit.

In het belang van hen, die in andere vakken dan de Theologie willen studeeren, vestig ik daarop de aandacht.

Ook vergist gij u in de wijze van toepassing uwer beginselen, vooral om in een getal van leeraren te voorzien, gelijk gij deze wenscht, en die gij voortdurend noodig hebt.

Doch dat daargelaten; gij zult mij toestemmen, dat er nog jaren zullen verloopen, voor dat gij met die stichting gereed zijt, doch wat niet is kan worden, daarom blijft ook mijn devies: »bij God zijn alle dingen mogelijk", en: »alle dingen zijn mogelijk dengene die gelooft."

Doch in die jaren dan, voor dat uw Gymnasium tot stand is, willen toch ook vele jongelieden van uwe Kerk, die in de rechten, medicijnen, letteren, enz. willen studeeren, om hun doel te bereiken, dat zij zich voorstellen, een Gymnasium bezoeken, niet waar?

Indien het nu niet onbescheiden is, dan zou ik u en alle Chr. Geref. Broeders een ongevraagd advies in overweging willen geven.

Wat gij wenscht, kunt gij m. i. op veel zekerder wijze bekomen, dan langs den weg, waarop gij dat nu zoekt te bereiken.

Ziet, vele ouders, leden uwer Kerk, waaronder Predikanten en Ouderlingen, maken nu reeds voor hunne zoons gebruik van het Gymnasium te Doetinchem. Die doen dat, naar ik meen, met een volkomen vertrouwen, niet alleen omdat het Gymnasium een goeden naam heeft, maar vooral ook om de *christelijke omgeving*, waarin de jongelui in onze inrichtingen verkeeren.

Een en ander draagt zoo zeer de goedkeuring van die Chr. Geref. Broeders weg, dat ik mij niet herinner, dat een hunner zoons ooit door hen weggenomen of door ons ontslagen is.

En geen wonder, want behalve de meer of minder positief christelijke elementen — wat ik hier niet beoordeel — die in het leeraarspersoneel aanwezig zijn, blijkt de onpartijdigheid van de autoriteiten, waaronder dat Gymnasium staat, o. a. ook daaruit dat *twee leden uwer Kerk* daaraan leeraren zijn.

De kracht van een en ander wat wij zoeken ligt minder in de *school*inrichting, maar veel meer in het verblijf *buiten* die inrichting.

Dit wordt door ons ervaren en door de leeraren van het Gymnasium ten volle beaamd.

Voor wie dus niet de *vlag*, maar het *wezen* geldt, die zendt zijne zonen, ook van de Chr. Gereformeerden, naar Doetinchem, wat ik, zoo lang gij geen eigen Gymnasium hebt, alle ouders vrijmoedig aanbeveel.

Zoudt gij nu echter, om uw doel te bereiken, en tijd noch krachten te laten verloren gaan, niet goed doen om in Doetinchem eene inrichting te openen, onder de leiding van Chr. Gereformeerden, waarin uw beginsel als opvoeding op den voorgrond staat?

Gij hadt dan wat gij zocht.

Natuurlijk treed ik niet in details, maar ik wensch samenwerking van geloovigen om jonge mannen te vormen, die meer dan wij ouderen ontwikkeld en minder met kleinzielige haarklooverijen, in Kerk en Staat, vervuld zijn dan het tegenwoordig geslacht, doch die met ons op denzelfden bodem des geloofs staan, d. i. die in historischen zin gereformeerd zijn.

Op die universeele wijze jonge mannen te vormen voor *alle* betrekkingen, der Kerk en den Staat aan te bieden, zoodat geen van beiden, om wetenschappelijke redenen, tot ongeloovigen de toevlucht behoeft te nemen, maar dat wij op die mannen kunnen wijzen, en zeggen: ziet daar Kerk en Staat! de mannen die gij noodig hebt en zoekt.

Er zou dan een einde gemaakt worden aan dat heerschen van den een over den ander naar mate mond of pen het meest in brutaliteit uitblinkt, maar waarvoor *dienaren voor beide* in de plaats zouden treden, zonder elkander te verbijten, te vereten en te vertreden, omdat men elkander dan beter zou begrijpen.

Indien gij eens dat advies onpartijdig en oprecht wildet overwegen, wie weet of gij dan nog niet tot een ander resultaat komt. Om uwentwil wijs ik u een weg aan, die mij uitnemend toeschijnt.

Voor medewerking *daarvoor* ben ik bereid.

Ik had geen volkomen rust voor mijn hart, voor dat ik mij over deze zaak uitsprak, het verder aan uwe wijsheid overlatende, wat gij meent te moeten doen, maar intusschen blijf ik,

Uw heilwenschende Broeder in Christus,
J. VAN DIJK Mz.

Doetinchem, 5 Dec. 1885.

Hoewel deze vriendelijke brief van den heer van Dijk aan de Commissie is gericht, veroorloof ik mij uit eigen naam, op verzoek der redactie, reeds nu een kort woord van bescheid. Tegelijk let ik dan op de bedenkingen, door A. V. onlangs tegen het plan tot oprichting van een Gymnasium in het midden gebracht.

Beiden A. V. en de heer van Dijk zijn van oordeel — ofschoon waarschijnlijk op zeer verschillende gronden — dat de oprichting van een eigen gymnasium alleen kans van slagen heeft als het verbonden wordt aan de Theol. School te Kampen.

Ik ben schier geneigd om dit ook te gelooven, maar het groote bezwaar is, dat het dan geen eigenlijk gymnasium worden zou, maar slechts zou neerkomen op eene uitbreiding van de Theol. School. En dat is nu een geheel valsch begrip. Het ware veel beter geweest, indien men indertijd in plaats van voor uitbreiding voor beperking der Theol. School had geijverd, d. w. z. indien men litterarische en theologische studiën volkomen gescheiden, voor de litterarische opleiding een eigen inrichting geopend en aan de Theol. School slechts overgelaten had één of hoogstens twee jaar propaedeutische en daarna de theologische studiën. Wij zouden dan heel wat verder zijn en niet met zooveel paedagogische en andere bezwaren te worstelen hebben als thans.

Ik wil dus ook wel verbinding van het gymnasium in spe met onze Theol. School, n.l. zulk eene die niet in vermenging besta, maar in een contractueel verband. Het kan en moet ertoe komen, dat de litterarische studie geheel van de Theol. School gescheiden en naar zulk een gymnasium verlegd worde. Er is daarin niets bezwaarlijks. Men zegt, zulk een gymnasium kan toch niet verplichtend gesteld worden voor hen, die op later tijd tot de studie komen. En waarom niet? Zij blijven in Kampen toch even oud als aan zulk een gymnasium, en ondervinden daar niet minder moeilijkheden dan hier. Bovendien neemt het aantal van zulken die op lateren leeftijd beginnen te studeeren gaandeweg af; zij vormen geen regel meer maar uitzondering. Ook ware volstrekt niet vereischte, dat de aanstaande studenten onzer Theol. School alle klassen zouden doorloopen. De Theol. School zou kunnen bepalen, bijv. het attest van het overgangs-examen tot de vijfde klasse als diploma van admissie te erkennen.

Maar er is tegen de verbinding van het gymnasium en de Theol. School — gelijk zij door A. V. en den Heer van Dijk wordt bedoeld — nog een ander bezwaar. Zulk eene uitbreiding der Theol. School zou alleen aan de toekomstige predikanten onzer Kerk ten goede komen, maar volstrekt niet geschikt worden voor onze aanstaande doktoren, rechtsgeleerden enz. En het wordt toch tijd, dat wij ook hun belangen behartigen.

Nu zegt A. V. dat velen bedanken bij te dragen voor de opleiding van rijke lui's zonen tot doktoren enz. Dat kan alleen uit onkunde voortspruiten. Allereerst omdat zulk een gymnasium wel ter dege naar mijne bedoeling ook voor onze aanstaande predikanten zou dienen. Maar dan ook, omdat onze rijke lui's zonen, die onze beginselen dragen en studeeren willen, bitter weinig in aantal zijn. Neen, het is gansch anders als A. V. zich voorstelt. Onze beginselen zijn op de maatschappelijke ladder verscheiden trappen gedaald en vinden hun dragers thans bijna alleen onder het volk. Indien wij niet willen bijdragen voor de *opleiding* onzer doktoren, advokaten enz., dan krijgen wij ze niet of althans veel te weinig. De Lukasstichting heeft daarin een goed en leerzaan voorbeeld gegeven. De werkelijkheid is thans zoo, dat jongelui uit de lagere standen in de wetenschappelijke wereld met onze hulp moeten worden ingedragen. Er moet nieuw bloed komen ook in dat deel onzer maatschappij. En het is volstrekt niet onbillijk of ongerijmd, dat wij *allen* medearbeiden aan de opleiding van zulke mannen, die straks leidslieden van heel ons volk, en dus in veel uitgebreider kring werkzaam zullen zijn, dan bijv. ambachtslieden, wier vorming wij aan henzelven overlaten.

Wat eindelijk het voorstel van den heer van Dijk betreft, om wijl het gymnasium er vooreerst wel niet komen zal alvast in Doetinchem een kost- en studiehuis op te richten en van het staats-gymnasium aldaar gebruik te maken — hoe goed gemeend het zij en hoezeer ik zijne vriendelijke bedoeling waardeer, het komt mij toch gansch onaannemelijk voor. Ik stem toe, dat het voor gymnasiasten evenzeer aankomt op het verblijf *buiten* de inrichting als op deze zelve. Maar het eerste kan even goed en nog beter verkregen worden op eene andere plaats waar een gymnasium gevestigd is dan in Doetinchem, waar zelfs in het geheel geene Christ. Geref. Gemeente bestaat. Dat kan zelfs gevonden worden, door dat ieder vader die zijn zoon naar een gymnasium zendt, voor dezen een christelijk gezin ter inwoning zoekt; ja dit is, zelfs weer te verkiezen boven een hospitium, dat altijd min of meer worstelen moet met de gevaren en nadeelen eener kostschool. Maar het voorstel schijnt me daarom vooral onaannemelijk, omdat we dan toch altijd een staats-gymnasium houden met al zijn gebreken. Ik beweer niet, dat een staatsgymnasium reeds op zichzelve verkeerd is, dat de staat geen gymnasia zou *mogen* oprichten; maar in de tegenwoordige inrichting onzer gymnasia kunnen wij als Christenen toch niet berusten. Wij moeten uit godsdienstig, zedelijk, paedagogisch, wetenschappelijk oogpunt iets anders, iets *beters* verlangen. Aan de Christelijke gezindheid der leeraren aan onze staats-gymnasia, op welke de heer van Dijk wijst, en op welke nog meer gewezen kan worden, wensch ik niets te kort te doen. Maar ik denk, dat zij de eersten zullen zijn om te erkennen, dat het voorstel van den heer van Dijk een halve maatregel is, die op den duur niet baat. Wat zou er van het Christelijk onderwijs der lagere school geworden zijn, als de maatregel, door den heer van Dijk aanbevolen, daar eens ware toegepast geworden. Als er verschil in beginselen is — en dat is er toch op het gebied van het hooger onderwijs vooral niet minder dan op dat van het lager — dan is het beter niet te laveeren, maar recht door zee te gaan, aan God het overlatende waar Hij ons brengen zal.

H. BAVINCK.

Ver. voor Ger. Schoolonderwijs Adres: D. K. Wielenga --Filippus.--

„FILIPPUS".
DIE OPWEKKING WAS NIET TE VERGEEFS.

Eenige dagen geleden was Filippus' Scheurkalender zoo vriendelijk ons, weer evenals ten vorigen jare, te bepalen bij het nut der traktaatverspreiding, en den duren plicht, die ieder Christen in dezen had te vervullen, duidelijk aan te wijzen.

Als een trouwe gids sprak hij niet alleen over nut en roeping, maar wees hij den weg ons ook aan waarin wij het voorgestelde doel konden bereiken, en gaf het adres op van den Penningmeester, bij wien men zich als lid van »Filippus", d. w. z. als verspreider van traktaten, had aan te melden. En ziedaar; spoediger dan we hadden kunnen denken ontvingen we niet alleen kennisgeving, dat men de gegevene wenken wenschte op te volgen, maar tevens een hartelijk briefke er bij, hetwelk aangename gewaarwordingen bij ons opwekte en ons bij vernieuwing deed zien, hoe goed het toch is om aan alle wateren te zaaien.

Dit in aanmerking nemende, en wetende dat aanzien gedenken doet, kan het onder den zegen des Heeren nuttig zijn, om de belangstellende regelen, mede te deelen, waaruit het blijkt, dat de opwekking om lid van »Filippus" te worden, niet te vergeefs was.

Ziehier hoe ze luiden:

Waarde Vriend en Broeder!

»Zoolang ik met de mijnen iederen dag den tekst met bijschrift van Filippus lees, daalt daardoor, tot roem van 's Heeren liefde en genade moet zulks erkend worden, een zegen in ons gemoed. Zij zijn ons vaak als het manna, dat we in den morgen reeds vergaeren en dat ons een verkwikkend voedsel voor den geheelen dag is.

Van zelve komt daarbij dan ook de begeerte op, lid der Vereeniging te worden en nu wij door het blad van gisteren vernamen, dat men zich bij u heeft aan te melden, zoo verzoek ik U vriendelijk mij in 't vervolg als zoodanig aan te merken."

»Filippus' Scheurkalender" is alzoo dubbel nuttig werkzaam; hij is het middel om leden te winnen voor het genootschap, en helpt alzoo de traktaatverspreiding bevorderen; en werpt tevens door zijn degelijke stukjes, een zegen af voor verstand en hart beide.

En voor zichzelven, èn in het belang zijner medemenschen doet men dus wel door genoemden Kalender zich aan te schaffen, en lid van Filippus te worden.

Voor het eerste vervoegt men zich bij zijnen gewonen boekhandelaar of bij den Uitgever F. P. D'huy te Middelburg, en voor het andere meldt men zich aan bij

E. KROPVELD.

Minnertsga, 3 December 1885.

„JACHIN".

De Uitgever Callenbach te Nijkerk heeft de goedheid gehad om eenige presentexempl. van de door onze Commissie gunstig beoordeelde boekjes te zenden, om die aan behoeftige Zondagscholen uit te reiken.

HH. Bestuurders of onderwijzers van afdeelingen onzer Vereeniging, die meenen aanspraak te maken op deze gratis-uitdeeling, worden verzocht, vóór of op Dinsdag den 22 dezer aan den ondergeteekende op te geven, hoeveel exempl. zij voor hunne Z.-school wenschen te ontfangen. Natuurlijk zal de verdeeling in evenredigheid van het aantal aanvragen geschieden. Met de boekjes die van andere uitgevers nog verwacht worden, kan 't geheel een 100tal bedragen en zal dus ieder slechts ontfangen voor zoover de voorraad toereikend is.

Namens het Bestuur,
A. VAN NAMEN Hz.

Zwijndrecht, 14 Dec. '85.

AMSTERDAM. Den 10n dezer vierde de Chr. Jongel. Vereen.: „Mijn zoon geef mij uw hart", haar 7e jaarfeest. Ds. Gispen, die bij deze gelegenheid optrad, sprak naar aanleiding van Spr. 1:4*b* een voortreffelijk en belangrijk woord, over de eischen en beteekenis van eene Chr. Jongel. Vereen.

Bij de feestelijke stemming die er heerschte, ontbrak het niet aan stof tot spreken en zingen. Voorzeker zal die avond bij velen een aangename herinnering achterlaten. Mocht het zijn ook een bede in het hart geven voor den verderen bloei der Vereen.; welke de Heere genadiglijk verhoore.

EEN FEESTGENOOT.

BOEKAANKONDIGING.

Het Ermelosch Zendingsblad bevat verscheidene belangrijke mededeelingen betrekkelijk den voortgang van het Koninkrijk Gods in *Siam* en andere oorden der wereld, waar Jezus' naam tot dusver niet genoemd was. Wij bevelen dat blad zeer ter lezing aan. Zoo ook

Bethel, Stads- en Volksalmanak voor het jaar 1886, onder red. van H. Pierson;

en vooral

Mr. Groenesteijn en zijn pleegdochter, 's Hage, bij C. Blommendaal.

Dit bevat een verhaal uit het jaar 1617 door de schrijfster van *Selcart*, dat ten vorigen jare zulk een gunstig onthaal vond en van een voorwoord van Ds. W. G. Smitt voorzien is.

Uit de *Boodschapper*, waarin het als feuilleton dit jaar met zooveel graagte gelezen werd, wordt het thans als een verhaal gegeven, tegenover de in het oog loopende vervalsching, waaraan vooral dat tijdvak der Vaderlandsche geschiedenis heeft blootgestaan.

Uitnemend, zeggen wij hierop en hopen dat Gods zegen er grootenlijks op zal rusten.

Wij vermelden hier nog bij een zeer geschikt *Zangbundel(tje* voor de Gereformeerde Zondagschool, bij J. van Oel te Delft, dat een getal van 22 Psalmen of gedeelten er van bij wijze van bloemlezing bevat, met nog een 14-tal liederen, zeer geschikt voor het doel.

„MILITAIR TEHUIS" TE 's BOSCH.

Door Ds. Notten te Rotterdam, gift van de Chr. Jongelingsver. »Hebt de waarheid en de vrede lief" te Rotterdam *f* 5.10
Door Ds. *Duursema* te *Uithuizen*, een gift van de Jongelingsver. aldaar . . . . . » 10.—
Door J. A. Delhaas te Rotterdam, van de Chr. Jongelingsvereen. »Timotheus" . . . . . » 3.—

We verheugen ons zeer over deze gaven en zeggen de gevers hartelijk dank, hopende, dat meerdere Jongelingsvereenigingen de groote behoeften van ons *Tehuis* zullen willen gedenken en een warm hart zullen hebben voor onze Militairen. Dan zullen ze hun steun ons niet onthouden.

Namens het Bestuur,
Js. VAN DER LINDEN.

's Bosch, 16 Dec. '85.

ADVERTENTIEN.

Psalm 103 : 1 en 7.

Zoo de Heere wil en wij leven hopen onze geliefde Ouders:

GERRIT JAN WESTERHOF
en ALIJDA HARMIENA v. d. BERG

den 27 December a.s. te gedenken hunne **40-jarige echtvereeniging.**

Dat de Heere, die hun leven tot hiertoe heeft gedragen, hen ten einde toe met Zijne gunst mag bestralen, is de wensch van

Hunne dankbare Kinderen, Behuwd- en Kleinkinderen.

Aalsmeer, December 1885.

Zoo de Heere wil hopen onze geliefde Ouders;

P. T. DEKKER
en
J. H. DE KONING

alhier, den 21 Dec. a.s. hunne

vijf-en-twintig-jarige echtvereeniging

te herdenken.

Hunne dankbare Dochter en aanbehuwd Zoon:

A. J. VRIJLAND,
geb. DEKKER.
G. J. VRIJLAND.

Rhoon, bij Rotterdam.

Getrouwd:

THIJS ARENDS MULDER
en
ALBERTJE LUCAS MULDER.

Dwingeloo, 14 Dec. 1885.

Heden verblijdde de Heere ons door de voorspoedige geboorte van een *Zoon*.

PH. W. H. ESKES.
J. E. ESKES—BYNEMA.

Smilde, 12 Dec. 1885.

Wij werden heden verblijd door de geboorte van een *Zoon*. Den Heere zij dank.

J. BRUIN—V. D. M.
T. BRUIN—SLUIS.

Nieuwolda, 15 Dec. 1885.

Heden werd door den onverbiddelijken dood van mijn hart gescheurd, mijne hartelijk geliefde Echtgenoote

Antje van Barneveld,

in den ouderdom van 33 jaren, mij nalatende een Jongske van bijna 5 jaren oud.

Dat ik Gode moge zwijgen en berusten in Zijnen wil.

J. VAN HOEGEE.

Maarsseveen,
13 December 1885.

Heden overleed, tot diepe droefheid van mij, zijne kinderen en behuwd-kinderen, mijn hartelijk geliefde Echtgenoot en hun zorgdragende Vader

ARY DE BRUIJN,

in den ouderdom van 64 jaren en vijf maanden, in leven Ouderling der Christ. Geref. Gemeente alhier.

Slechts vijftien maanden mogten wij door den band der innigste liefde met elkaâr zijn vereenigd.

Hoewel zijn bijna éénjarig lijden zeer smartelijk was, mogt hij het door de ontfermingen Gods voorbeeldeloos geduldig dragen, en was zijn laatste werk God groot te maken en Hem te loven in Psalmen.

Wij behoeven alzoo niet te treuren als degenen die geen hope hebben.

Wed. A. DE BRUIJN,
geb. E. NIEUWSTRATEN.
Kinderen en Behuwd-kinderen.

Schiedam, 7 Dec. 1885.

Eenige kennisgeving, ook aan vrienden en bekenden.

Wederom heeft de Heere zijne Gemeente alhier zwaar bezocht. Voor de tweede maal in dit jaar nam Hij één harer Opzieners weg. Na een langdurig lijden ontsliep onzen Broeder

A. DE BRUIJN

kalm en zacht, in de hope des eeuwigen levens.

Een lange reeks van jaren diende hij de Gemeente als Ouderling. Nu rust hij van zijn arbeid en zijne ziel juicht bij God.

De Christelijke Gereformeerden te Schiedam,

J. J. IMPETA, *v. d. m.*
N. GROENEWEGEN,
Ouderling-Scriba.

Schiedam, 7 Dec. '85.

Heden overleed na een hoogst gelukkige Echtvereeniging van 34 jaren, tot mijne en mijner Kinderen diepe droefheid, mijne hartelijk geliefde Echtgenoot en der Kinderen zorgvolle Vader

G. J. Jansma,

in den ouderdom van ruim 68 jaren.

Diep bedroefd staar ik hem na. Doch de gegronde hope, dat hij ingegaan is in de rust die er over blijft voor het volk van God, lenigt onze smart.

Mede uit naam mijner Kinderen, Behuwd- en Kleinkinderen,

A. B. WESTERHOF,
Wed. G. J. JANSMA.

Appelscha, 9 Dec. 1885.

Heden nam de Heere het jongste onzer lievelingen, onze lieve

Trouwina Eelbrendina Jantina

tot Zich. Door 'n hevige ziekte van slechts enkele uren, werd zij aan ons ouderhart ontscheurd, in den aanvalligen leeftijd van 5 jaren en 5 maanden.

Met onze kinderen, staren we met diepen weemoed haar na, maar de beloften des Verbonds zijn ons in dezen smartelijken weg tot troost.

J. SMIT.
A. SMIT—POELMAN.

Zuidbroek, 11 Dec. 1885.

Heden trof onze Chr. Jong. Ver. een gevoelige slag, daar het den Heere van leven en dood behaagde op het onverwachts weg te nemen een onzer leden,

Johannes Drupsteen,

in den nog jeugdigen leeftijd van 30 jaar en 3 maanden.

Wij wenschen Gode te zwijgen, Wiens doen enkel Majesteit en Heerlijkheid is en hopen, dat wij uit dit sterven, sterven mogen leeren.

Namens de Ver.,
A. v. DALFSEN, Secr.

Hasselt, 12 December.

Het Bestuur van de **School met den Bijbel** te **HELDER** vraagt een

Hoofdonderwijzer,

liefst met één of meer aanteekeningen, tegen Mei 1886, salaris f 1000 en vrije woning. Franco brieven.

J. A. KLERCQ, Voorzitter.
C. WONDERGEM, Secr.

H. H. SCHILDERS!

Een jongmensch zag zich gaarne geplaatst bij iemand op gevorderden leeftijd, als **werkzaam meesterknecht**, of, om na eenigen tijd werkzaam te zijn geweest als knecht, de zaak over te nemen. De beste getuigschriften van gedrag en bekwaamheid, ook in 't Hout- en Marmerschilderen, staan ten dienste.

Brieven franco letter **S**, aan den Uitgever H. BULENS te Winterswijk.

Gevraagd een ongehuwde

Klompmakersknecht,

zijn werk grondig verstaande, Christelijke beginselen toegedaan zijnde, en geen sterken drank gebruikende, op nader overeen te komen conditiën.

Brieven franco onder lett. **P. S.** aan den boekhandelaar JAN J. BEKIUS te St. Anna-Parochie.

ONOVERTROFFEN.

Pakket 1, maar 1 gulden.

1 prachtig kerkboek in leer gebonden en verguld op snee. N. T., Ps., Cat. en formulieren.
5 gebloemde met goud afgezette Nieuwjaarsbriefk.
5 Chr. Nieuwjaarskaarten.
2 prachtige vellen papier met bloemen voor Nieuwjaarswensch.
5 prachtvolle bloemenkaarten.

Pakket 2, maar 80 cent.

10 prachtvolle Nieuwjaarsk., gesorteerd.
2 keurige vellen papier voor Nieuwjaarswensch.
5 allerliefste bloemenkaartjes.
1 scheurkalender met fijn schild.

Pakket 3, maar 1 gulden.

12 vellen best rekenpapier.
1 flacon inkt.
24 beste stalen pennen No. 120.
1 best Faber-potlood.
100 kwitantie's (Nota's er aan vast of ook zonder.)

Niet goed, zend het onder rembours terug aan

T. v. d. PLOEG Jz.,
Steenwijk. Boekh.

Zeer doelmatige

POSTPAKKETWEGERS.

Nauwkeurig aanwijzend tot 12 Kilo, prijs **75 Cent.** Tegen toezending van 15 blauwe postzegels, franco door geheel Nederland bij **H. BULENS,**
Winterswijk.

THE Jubilee Organ

in gebruik bij MOODY en SANKEY, PHILIP PHILLIPS en anderen, pas ontvangen en uitnemend geschikt voor de a. s.

Feestdagen.

Voorhanden in 4 en 5 octaaf, zonder- en met 3 of 6 registers, waaronder schoonen Tremolo (koperen), Bass- en Treble-Coupler.

Prijzen van **f 75.—, f 95.—, f 125.—, f 135.—, f 150.—** en **f 165.—** à contant, doch met vijfjarige zekere garantie.

Firma Schols & Pos,
23, Damrak 23,
AMSTERDAM.
Specialiteit van
Amerikaansche Orgels.

Bij G. J. REITS verscheen:

Het Huwelijk
EN
Zijne Voltrekking
DOOR
R. POLMAN,
Pred. te Houwerzijl.
Prijs 40 Ct.

TE KOOP

voor veel **verminderden prijs**, een zeer weinig gebruikte, puik werkende

HAND-NAAIMACHINE.

Te bevragen onder lett. **B. B.** bij den Uitgever BULENS, te Winterswijk.

Ter perse, om tegen Kersttijd gereed te zijn:

„HALLELUJA."

Een bundeltje van ongeveer **70 liederen** voor Zondagscholen, Zendingvergaderingen en Huisgezinnen, uitgegeven door de Vereeniging „de Zendingzaak" te Amsterdam, met een voorwoord van Ds. W. H. GISPEN.

Prijs per stuk 10 cent, per 100 Ex. f 9.

Aanvrage aan den Heer J. COUPERIE Monnikenstraat No. 13, Amsterdam.

Bij den boekh. F. P. D'HUIJ te Middelburg is verschenen:

Briefwisseling
TUSSCHEN
NOCTUA AURITA, in de Woestijn
EN
PHILOMELA, in des Koningsdal.
DOOR
WILLIAM HUNTINGTON.

Oct° form. 245 bladz. **Prijs f 1,30.**

„Over den inhoud van dit werk zal ik niet veel zeggen. Zij die met Huntington's schriften bekend zijn weten die op prijs te stellen. De lezer zal hierin overvloedige stof vinden tot leering en onderricht in het ontsluiten van de verborgenheden des Zaligmakenden geloofs."

Nog zijn eenige Ex. verkrijgbaar van

JAC. KOELMAN,
Plichten der Ouders in Kinderen voor God op te voeden.
Prijs f 0.60.
Verkrijgbaar bij alle soliede boekh.

Bij A. H. VAN ANDEL Jz., Uitgever Gorinchem, zijn verschenen:

VREDE OP AARDE,

eene Kerstvertelling voor Kinderen, door **J. VAN ANDEL Jz.,**
Hoofdonderwijzer Christ. School te Bodegrave.

RUTH,
DE GOEDE KEUZE.

Een opwekkend woord tot de jeugd, door **Ds. J. BOSS.**
pred. Christel. Geref. Gemeente te Herwijnen.

Deze 2 lieve boekjes *met plaatjes* worden *franco* en desverkiezende *gesorteerd* geleverd, de 25 stuks f 1.50; 50 stuks f 2.75; 100 stuks f 5.—; 200 stuks f 9.—. Verder voorhanden goedkoope Zondagsschool-belooningkaartjes, gebedenboekjes enz. Op aanvrage van alles ter inzage.

NIEUWE UITGAVEN
van
G. F. CALLENBACH te Nijkerk.

In 's Konings dienst,
door **DEBORAL ALCOCK,**
Schrijfster van »de Spaansche Broeders", »De Czaar", enz.
Met vier platen.
Gebonden *f* 1.90, ingenaaid *f* 1.50.

De Martelaars der eerste Christengemeenten
Verhalen uit de Kerkgeschiedenis
door **G. C. HOOGEWERFF,**
Schrijver van »Een Schipbreukeling".
Met zes platen.
Gebonden *f* 1.90, ingenaaid *f* 1.50.

De oude Bijbel.
Een verhaal door **CORNELIA,**
Schrijfster van »Belijdenis en Leven" en »Zaaien en Oogsten".
Derde druk.
Gebonden *f* 1.90, ingenaaid *f* 1.50.

KERSTFEEST!!!

Vraag de fondslijst van KERSTGOED van den Uitgever JAN HAAN te Delfzijl; daarop komen voor mooie, degelijke en goedkoope boekjes voor uitdeeling.

Nog iets: Voorhanden aardige Kerstboekjes in 24 soorten voor *f* 2,25 per 100, dat is nog geen halve stuiver het stuk.

Goedkoope uitgave Nieuwe Testament, Psalmen, Catechismus, Belijdenis des Geloofs, de Vijf artikelen tegen de Remonstranten en al de Liturgische Geschriften in 32°

onder toezicht en met een voorwoord van Prof. L. LINDEBOOM te Kampen.

Deze goedkoope compleete uitgave en afzonderlijke gedeelten daarvan bij uitnemendheid ten dienste van Zondagscholen en Christelijk onderwijs, is verschenen. De tot heden reeds ingekomen bestellingen zijn uitgevoerd. Met het oog op het aanstaande Kerstfeest, gelieve men de benoodigde getallen zoo spoedig mogelijk op te geven, met opgave van de wijze van verzending. Het voorwoord van Prof. LINDEBOOM wordt gaarne gratis tot kennismaking verstrekt.

Deze uitgave is die, welke door de Traktaatgenootschappen **Filippus** en **Jachin** in hun verslag werd aangekondigd en **aanbevolen**, welke uitgave van de Firma J. F. HAESEKER & Co. aan ons is overgegaan. Alle aanvragen te richten naar den Haag, Witte de Withstraat.

Prijslijst.

No.	1.	Nieuwe Testamenten met Psalmen, Catechismus, Belijdenis des Geloofs, de Vijf Artikelen tegen de Remonstranten en al de Liturgische Geschriften, uitgegeven onder **toezicht en met voorwoord van prof. L. LINDEBOOM**, 32°, linnen stempelb., verguld op snede	*f* 60.—	Per 100 Ex.
„	2.	id. id. marmer op snede	„ 45.—	
„	3.	Nieuwe Testamenten met Psalmen, 32°, verg. op snede	„ 45.—	
„	4.	id. id. marmer op snede	„ 32.50	
„	5.	Nieuwe Testamenten, 32°, verguld op snede . . .	„ 22.50	
„	6.	id. id. marmer op snede	„ 15.—	
„	7.	Psalmen met Catechismus, 32°, verguld op snede .	„ 22.50	
„	8.	id. id. marmer op snede	„ 15.—	
„	10.	De compleete uitgave (No. 1) gebonden in leder, verguld op snede	„ 1.10	*per stuk.*
„	11.	id. id. geruit leder	„ 0.90	„
„	12.	id. id. chagriné leder voor slot .	„ 1.65	„
„	13.	id. id. id. voor portefeuille	„ 1.75	„
„	14.	id. id. effen chagriné leder . .	„ 1.25	„

Verkrijgbaar **bij elk getal,** in elken soliden boekhandel en direct bij de uitgevers.

De Erven **J. L. Nierstrasz.**

'S-GRAVENHAGE, 18 Witte de Withstraat.

WEKELIJKSCHE MAILDIENST
van AMSTERDAM en ROTTERDAM
NAAR AMERIKA.

IEDEREN ZATERDAG vertrekt van ROTTERDAM of AMSTERDAM een dezer prachtig ingerichte

KON. NED. POST-STOOMSCHEPEN NAAR NEW-YORK.
LAGE PASSAGEPRIJZEN,
zoowel voor KAJUIT als voor TUSSCHENDEK.

Doorloopende Billetten worden afgegeven naar **CURAÇAO** en naar **alle Plaatsen in Amerika**. Alle inlichtingen worden geheel **kosteloos** verstrekt door de **Directie** der **Nederlandsch-Amerikaansche Stoomvaart-Maatschappij** te **Rotterdam** of hare Agenten.

J. H. HAGEMANN te Barsingerhorn.

Stoomdruk van Laurens van Hulst te Kampen.